

JAK SFORMUŁOWAĆ CEL OPERACYJNY ZAJĘĆ?

Bardzo krótki poradnik

Rozpocznij planowanie lekcji od postawienia celu (celów)

Nauczanie i wychowanie w szkole lub innej instytucji to działalność planowa i świadoma. „Zajęcia”, których celu nie uświadamia sobie nauczyciel, nie można nazwać nauczaniem lub wychowaniem; jest to co najwyżej rodzaj niekontrolowanej, niezamierzonej socjalizacji, bez odpowiedzi na pytanie: Do czego ona zmierza i z jakim skutkiem? Cel operacyjny zawiera konkretną umiejętność, sprawność, wiedzę czy zachowanie, jakie powinien opanować uczeń podczas planowanej lekcji.

Cel musi być konkretny

Stawiaj cele ściśle sprecyzowane i jasne, zawierające zwięzłe określenie stanu, jaki chcesz, aby Twoi uczniowie osiągnęli na skutek zajęć. Unikaj celów brzmiących jak wyświechtane slogany, które o niczym nie informują. W wychowaniu i nauczaniu nie odnoszą skutku komunikaty lub polecenia niejasne, abstrakcyjne, po których uczestnicy zajęć nadal nie wiedzą, co robić. Poza tym konkretyzacja celów po prostu ułatwia pracę. Zamiast: „Uczeń czuwa nad bezpieczeństwem swoim i innych” – „Uczeń nie przechodzi przez rozbieżnię w czasie skoków w dal i ostrzega swoich kolegów” (celem jest konkretne zachowanie ucznia, a nie tajemnicze „bezpieczeństwo”). Zamiast: „Samocena osiągnięć” (to niezły tytuł na kilkusetstronicową monografię) – „Uczeń potrafi podać elementy techniki startu niskiego, które wykonuje poprawnie” (sprecyzowany aspekt samooceny). Zamiast: „Przestrzeganie zasad *fair play*” (wszystkich nie da się wpoić na jednych zajęciach) – „Uczeń potrafi przyznać się do popełnionego fałstartu” czy też „Uczeń potrafi pogratulować zwycięstwa koledze” (jedno z pożądanych zachowań, na którym skupia się uczeń). Zamiast: „Wykorzystanie nabytych umiejętności i wiedzy” (jakich i po co? – nie wiadomo) – „Uczeń potrafi zaprojektować obwód stacyjny o charakterze ogólnorozwojowym” etc., etc...

Cel musi być sprawdzalny

Jeśli cel jest niejasny, niekonkretny, wówczas nie wiadomo też, czy został osiągnięty. Sformułowanie celu musi zatem umożliwiać jego sprawdzenie, czyli „pomiar” efektów pracy dydaktycznej, inaczej nie dowiesz się, czy został zrealizowany. W przypadku sprawności fizycznej jest to stosunkowo łatwe, z reguły możliwie do wyrażenia liczbowo. W przypadku oceny umiejętności posłużysz się najczęściej własną wiedzą eksperta co do wykonania danego zadania ruchowego, choć niekiedy dostępne są proste wskaźniki skuteczności techniki (np. różnica odległości rzutu lub skoku z miejsca i z rozbiegu). Poziom wiedzy i postaw wobec kultury fizycznej można określić posługując się metodami psychologii i pedagogiki.

Cel musi być osiągalny

Zarówno liczba, jak i zakres celów powinny być takie, by były możliwe do zrealizowania w założonym czasie (podczas jednych zajęć, cyklu lekcji lub w etapie nauczania). Dlatego nie stawiaj zbyt wielu celów jednorazowo. Nie stawiaj celów przekraczających możliwości czasowe zajęć, nie mówiąc już o możliwościach fizycznych i intelektualnych uczniów. Skupiaj się na konkretnych elementach, nie tracąc z oczu perspektywy, do której zmierzasz. Pamiętaj, że wychowanie i nauczanie to dość powolne procesy, nie da się zrobić wszystkiego na raz, wskazana jest metoda małych kroków i cierpliwość.

Jeśli stawiasz cel – realizuj go!

Cel zajęć nie jest „ozdobnikiem” konspektu, lecz wyznacza kierunek działania i musi znaleźć odzwierciedlenie w treści (przebiegu) zajęć - w stosowanych metodach, formach i środkach prowadzenia zajęć, w przeciwnym wypadku jest to pustosłowie. Tzw. cele wychowawcze traktuj na równi z innymi: określ, kiedy i w jaki sposób zostaną zrealizowane podczas zajęć. W wychowaniu fizycznym metody i środki nauczania nie dotyczą jedynie umiejętności ruchowych i sprawności fizycznej (byłoby to równoważne tresurze zwierząt), ale w równej mierze sfery duchowej i intelektualnej uczniów. Zatem konspekt zajęć to nie tylko spis kolejnych ćwiczeń fizycznych, lecz także metod i środków oddziaływania wychowawczego. Dlatego korzystaj z metod psychologii i pedagogiki w celu kształtowania ogólnych i specyficznych dyspozycji osobowościowych uczniów – ćwiczenia fizyczne nie zapewniają „automatycznie” wiedzy, postaw moralnych i inteligencji.

Z celów wynika treść lekcji – nigdy odwrotnie

Mówiąc bardziej ogólnie, wychowawca fizyczny postępuje zgodnie z cyklem działania zorganizowanego: uświadomienie celu, diagnoza, prognoza, planowanie, realizacja (lekcja), ocena i wnioskowanie pedagogiczne (patrz: „Zarys teorii wychowania fizycznego” W. Osieńskiego, 2002, s. 73-85).